

Psikolojik Danışmanlıkta Beceri Eğitimi Üzerine Bir Derleme

A Review on Skills Training in Psychological Counseling

ÖZET

Bireylerin stresli yaşam koşulları, gelecek kaygıları, kayıpları, kişilerarası ilişki problemleri, ruhsal çöküş ve kriz durumları ya da kendini daha iyi tanıma arzuları zaman zaman onları yardım almaya sevk etmektedir. Bu noktada psikolojik danışmanlığın koruyucu, önleyici ve geliştirici rolü önemli ölçüde devreye girmektedir. Gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülen psikolojik danışma hizmetleri bireylere kendini tanıma ve öz-farkındalık geliştirme; bireysel, sosyal ya da akademik problemleriyle baş etme mekanizmaları kazandırma ve genel anlamda psikolojik sağlamlığı artırma fırsatı sunmaktadır. Bireylerin maksimum düzeyde potansiyellerini kazanmalarına yardımcı olmak ise etkili bir danışma süreci gerektirmektedir. Bu sebeple danışmanların profesyonel anlamda birtakım bilgi ve becerilere sahip olması beklenmektedir. Bu amaçla mikro öğretim programları teorik bilginin yanı sıra öğrenilenin gerçek yaşama entegre edilmesi anlamında uygulama çalışmalarına ağırlık veren bir öğretim tekniği olarak geliştirilmiş ve öğrencilere kazandırdığı nitelikler mikro beceri olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda literatürde “yardım becerileri” ya da “mikro beceri” olarak nitelendirilen bu becerilere yönelik çeşitli sınıflandırmalar yapıldığı ve bu becerilerin danışman adaylarına kazandırılması sürecine ilişkin birçok eğitim programı geliştirildiği görülmektedir. Özellikle ilişki kurma esasına dayanan psikolojik danışmanlık bu açıdan kaliteli ve etkili bir eğitim programının zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada psikolojik danışmanlık eğitimi, danışmanlık becerileri ve sınıflandırılması, beceri eğitimi programları başlıkları altında bir derleme yapılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında, yerli ve yabancı literatürde dikkat çeken çalışmalar “tartışma ve öneriler” bölümünde tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışma, Yardım Becerileri, Mikro Beceri, Beceri Eğitimi, Mikro Öğretim

ABSTRACT

Stressful living conditions, future anxieties, losses, interpersonal relationship problems, mental breakdown and crisis situations or their desire to know themselves better sometimes lead them to seek help. At this point, the protective, preventive and improving role of psychological counseling comes into play. Psychological counseling services carried out on a voluntary basis provide individuals with self-knowledge and self-awareness development; It provides the opportunity to gain coping mechanisms with individual, social or academic problems and to increase psychological resilience in general. Helping individuals achieve their maximum potential requires an effective consultation process. For this reason, consultants are expected to have some professional knowledge and skills. For this purpose, micro teaching programs have been developed as a teaching technique that focuses on practical studies in the sense of integrating what is learned into real life as well as theoretical knowledge, and the qualities that students gain are defined as micro skills. In this context, it is seen that various classifications have been made for these skills, which are described as "help skills" or "micro skills" in the literature, and many training programs have been developed regarding the process of gaining these skills to counselor candidates. In particular, psychological counseling based on relationship building brings the necessity of a quality and effective training program in this respect. Therefore, in this study, a compilation was made under the titles of psychological counseling education, counseling skills and classification, and skill training programs. In the light of the information obtained, the remarkable studies in the domestic and foreign literature were discussed in the "discussion and suggestions" section and suggestions were made.

Keywords: Psychological Counseling, Helping Skills, Micro Skill, Skill Training, Micro Teaching

GİRİŞ

Ruh sağlığını koruma hizmetlerinde günümüzde ön plana çıkan psikolojik danışmanlık gün geçtikçe mesleki değerini daha fazla kazanmakta, üniversitelerde daha fazla kabul gören lisans eğitimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel veya grupla da uygulanabilen psikolojik danışma; daha çok bireyin iyi oluş halinin yükseltilmesine, kişilerarası ilişkileri düzenleme ve günlük yaşam stres ve krizlerinin aşılmasına yardımcı olabilecek bir profesyonel yardım hizmeti olması sebebiyle de oldukça kabul görmektedir. Ancak herkes

Merve Tatarhan¹
Erdoğan Bozkurt²

How to Cite This Article
Tatarhan, M. & Bozkurt, E.
(2023). “Psikolojik Danışmanlıkta Beceri Eğitimi Üzerine Bir Derleme”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(69): 2931-2940. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.67490>

Arrival: 02 December 2022
Published: 28 March 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi., Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Amasya, Türkiye

² Dr. Öğretim Üyesi., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye

psikolojik danışma yapamamaktadır. Bir meslek olarak içinde barındırdığı bilgi ve becerilere sahip olmayı gerektirmektedir. Profesyonel ve etkili bir danışma için bu beceriler büyük önem taşımaktadır (Şahin ve ark., 2019). Bu becerilerin bireylere kazandırılmasının yolu da formal bir eğitim sürecinden geçmektedir.

Becerilerin öğrenilmesi gerektiği kadar verilen eğitimin niteliği de bu noktada kaliteli psikolojik danışmanlar yetiştirmek adına öne çıkmaktadır. Bu noktada eğitim kalitesini artırmaya yönelik yapılan çalışmalarda 1960lı yıllarda öğretmen yetiştirme modeli olarak kullanılan “mikro öğretim” stili karşımıza çıkmaktadır. Mikro öğretimin temeli Albert Bandura’ya ait olan Sosyal Öğrenme Kuramı’na dayanmaktadır (Bilen, 2015). Dolayısıyla eğitimin özü taklit, rol-model alma ve gözlem aracılığıyla öğrenme sağlamaktır. Aynı zamanda mikro-öğretim; eğitim alan kişilerin beceri ve özgüvenlerini geliştirmelerini sağlamakta, geri bildirim ve uygulama imkânı sunarak bilginin kalıcı olmasını hedeflemektedir (Otsipius, 2014). Kısaca alınan teorik eğitimi pratiğe dökmek için en etkili yolunu sunan bir öğretim stili olarak kullanılmaktadır.

Mikro öğretimin yalnızca öğretmen yetiştirmede değil diğer mesleklerde de bir eğitim stili olarak kullanılmaya başlanmasıyla beraber psikolojik danışmanlık için de bazı mikro beceriler tanımlanmış ve bunlara yönelik eğitim modelleri öne sürülmüştür. Bu becerilerin ilk defa sistematik olarak belirlenmesinde ve eğitim programları geliştirmesinde Carl Rogers’ın etkisi oldukça büyük olmuştur (Daniels, 1994; Hill ve Lent, 2006). Dolayısıyla ilk zamanlarda Rogers tarafından belirlenen terapötik koşullar (empati, koşulsuz kabul ve saygı, saydamlık) birer beceri olarak nitelendirilmiş ve bu becerilerin öğretilmesi amaçlanarak eğitim programları geliştirilmiştir.

Psikolojik danışmanlık eğitiminin amacı temel bilgi ve becerilere sahip, mesleki kimliğini kazanmış yetkin danışmanlar yetiştirmektir (Aladağ ve ark., 2014). Psikolojik danışmanların yetkinliği ise; danışmanların danışmanlık becerilerini yerinde kullanabilme ve uygulayabilme, danışanla etkili iletişim kurabilme, süreç yönetimi özelliklerini taşıması demektir (Çekici, 2019). Bunun sebebi oturumlar sürecince danışmanların her türlü jest, mimik, hareket ve sözel ifadelerinin danışan üzerinde etki bırakmasıdır (Denizli, 2009). Dolayısıyla kaliteli eğitim demek nitelikli danışman demek, nitelikli danışman demek ise amacına ulaşan danışma süreci (danışanda değişim gözlenmesi) demektir. Bu kapsamda, yukarıda sözü edilen becerilere yönelik yetkinlik durumunun danışman adaylara danışmanlık eğitimi boyunca kazandırılması için psikolojik danışma eğitmen ve öğreticilerine büyük bir sorumluluk düşmektedir (Aladağ, 2013).

Sonuç olarak ilgili alan yazın incelendiğinde, psikolojik danışmanlık beceri eğitimi programları ve uygulama etkililikleri hususunda yapılan farklı araştırma, inceleme ve analiz çalışmaları yapıldığı görülmüştür. Buradan hareketle bu çalışmada, psikolojik danışmanlık tanımı, psikolojik danışmanlık eğitimi tarihçesi, mikro öğretim, psikolojik danışmanlık yardım becerileri, psikolojik danışmanlık beceri eğitim programları başlıkları ele alınmıştır. Daha sonra psikolojik danışma beceri eğitimi programlarının etkisi üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş, ülkemizde psikolojik danışmanlık becerilerinin öğretim sürecine dair literatür taraması yapılmıştır. Elde edilen bulgular tartışılarak bir derleme çalışması yapılmış ve beceri eğitimine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Psikolojik Danışmanlık

1900lü yıllarda ABD’de Frank Parson’un mesleki rehberlik hareketiyle gelişmeye başlayan psikolojik danışmanlığın geçmişi daha eskilere dayansa da bilimsel anlamdaki tanım ve dayanakları 20. yy’da şekillenmeye başlamıştır. Buna göre psikolojik danışma, insanların hayatlarında pozitif değişimlerle sonuçlanabilecek bireysel hedeflerini gerçekleştirmelerine yol göstermeyi gaye edinen bir yardım sistemidir (Özoğlu, 1982).

1997’de Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (American Counseling Association)’nin kabul ettiği profesyonel psikolojik danışma tanımına göre psikolojik danışma “Ruh sağlığı, psikoloji ve gelişim ilkelerinin; bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel müdahale stratejileri yoluyla bireyin iyi oluşu, bireysel ve meslek gelişimi ile patoloji konularını ele alacak şekilde uygulanması” şeklinde ifade edilmiştir (Hackney ve Cormier, 2008; Öncü, 2015). Dolayısıyla bu uygulamaları gerçekleştirebilmek için psikolojik danışmanların birtakım bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Hackney ve Cormier (2008)’e göre sahip olduğu bu bilgi ve becerilerle birlikte bir psikolojik danışmanın taşıdığı nitelikli danışma sürecine önemli derecede etki etmektedir. Danışma etkililiğini belirleyen bu bilgi ve becerileri danışmanlara kazandırmak ve uygulamaya dökmelerini sağlamak da formal bir eğitimle mümkün olmaktadır (Gladding, 2000).

Psikolojik Danışmanlık Eğitimi

ABD’de gelişmeye başlayan psikolojik danışmanlığın eğitim olarak verilmesi, yeterliklerinin belirlenmesi, teorik ile uygulama derslerinin geliştirilmesi ve standartlarının ortaya konması gibi nitelikli eğitimi amaç edinen pek çok adım yine ABD’de atılmıştır (Meydan, 2014). İlk zamanlarda “psikolojinin babası” olarak bilinen Freud ve arkadaşları tarafından psikoanalitik temelli bir eğitim modeliyle danışman eğitimi benimsenmiş olsa da 1950lerde Carl Rogers, “Birey Merkezli Terapi” adlı kuramını geliştirmiş ve psikolojik danışmaya ait yeni bir bakış açısı ortaya koymuştur. Rogers bu kuramıyla günümüzdeki psikolojik danışma sürecine ilişkin uygulamaların, ilkelerin ve terapötik tekniklerin de temelini atmıştır (İkiz ve Karaca, 2011).

Bir psikolojik danışmada bulunması gerekli olan mesleki beceriler; danışanla ilişki kurma, yardım/psikolojik danışma, vakayı kavramsallaştırma, tanılama, strateji geliştirme ve müdahale becerileri gibi birçok beceriyi kapsamaktadır. (Cormier ve Hackney, 2008; Hackney ve Cormier, 2009). Bu konu hakkında Rogers psikolojik danışmanların sahip olması gereken üç temel faktörü şart koşturmuştur. Bunlar: 1. koşulsuz kabul ve saygı, 2. empati, 3. saydamlık ve içtenlik olarak belirlenmiştir. Danışma sürecinin etkili olabilmesi psikolojik danışmanın bu koşulları ne oranda uygulamaya dökülebildiğiyle doğrudan ilişkili olmaktadır.

Psikolojik danışmanlık eğitim ve öğretimine yönelik standartlar ise ilk defa 1981 yılında kurulan Psikolojik Danışma ve İlgili Programların Akreditasyonu Kurulu (The Council for Accreditation of Counseling and Related Programs [CACREP]) tarafından ortaya konmuştur. (Adams, 2006). CARCEP tarafından belirlenen ve günümüzde hala geçerliliğini koruyan psikolojik danışmanlık yeterlik alanları şu şekilde sıralanmaktadır: İnsan Gelişimi-Psikolojik Temeller, Sosyo-kültürel Temeller, Eğitimsel Temeller, Yardım Becerileri, Grupla Çalışma Becerileri, Mesleki Gelişim, Bireyi Tanıma ve Değerlendirme, İstatistiksel Beceriler, Araştırma ve Program Değerlendirme, Profesyonellik (Bektaş, 2006).

Tüm bu beceri, yeterlik ve terapötik koşullar danışmaya ne kadar iyi entegre edilirse danışan kendini güvende hissedecek (İkiz ve Karaca, 2011) ve danışmaya daha etkin katılım gösterecektir. Tam bu noktada danışan ile danışman arasında gerçek bir ilişki (Hackney ve Cormier, 2008) kurulmuş olacaktır. Böylece danışanın kendini açması sağlanarak ortaya çıkan gizil ve saklı yönler, terapötik ilişkiye daha somut bir yol çizmesi sebebiyle danışman için kolaylık sağlayacaktır. Dolayısıyla kritik boyutta ele alınması gereken danışman becerilerinin eğitiminin de yine aynı değer ve önemde göz önüne alınması gerekecektir. Bu durum da en etkili ve kalıcı öğretim stillerinin aranmasına zemin hazırlayacaktır.

Mikro Öğretim

Bir öğretim stratejisi olarak kullanılan mikro-öğretimin uygulamaya geçirilmesi 1960lı yıllarda başlamaktadır (Allen ve ark., 1972; Allen ve Ryan, 1969; Higgins ve Nicholl, 2003; Wragg, 1999). Bu stratejinin bazen bir yöntem bazen de bir teknik olarak karşımıza çıkması olağandır (Yavuz, 2021). Dolayısıyla mikro öğretim için farklı tanımlamalar mevcuttur. Buna göre Allen (1980) mikro öğretimi; zamanın ve öğrenci sayısının sınırlı olduğu gerçek bir sınıf ortamında öğretmen adaylarına öğretme becerilerini edinmelerini, uygulamalarını ve geliştirmelerini öğretmek için kullanılan bir teknik olarak tanımlamıştır. Quinn (2005) mikro öğretimi, beceri kazanma sürecinde etkili bir araç olan grup etkinlikleri olarak tanımlamıştır.

Bir başka tanımda ise mikro öğretimin öğretmen yetiştirme uygulamalarında eğitim alanlara kimlik kazandırma ve araştırma becerilerini geliştirme amacıyla kullanılan bir yöntem olduğu söylenmiştir (Küçükahmet, 2004). Mikro öğretim, Aydın (2016) tarafından ise öğretim süreci içerisinde zayıf ve geliştirilmesi gereken yönlerin anlaşılabilmesi açısından eğitimcilere kolaylık sağlayan ve fikirlerin yansıtılmasına imkân tanıyan etkili bir eğitim tekniği olarak tanımlanmıştır. Tanımlardan da yola çıkarak mikro öğretimin temel fikrinin pratik yapma, geribildirimde bulunma ve değerlendirme sayesinde öğretimi ilerletmeye yardım etme amacı taşıdığını söyleyebiliriz (Orlich ve ark., 1990).

Öğretmen adayları yetiştirme uygulamalarında kullanılan mikro öğretim; belirli beceriler hususunda mevcut performansı ilerletme, sunum esnasında özgüveni yükseltme, bunların yanı sıra kendi stilini geliştirme (Farris, 1991), ekonomiklik ve gerçek koşullarda uygulama deneyimi ortaya koyması yönlerinden faydalıdır (Tok,2016). Mikro-öğretim uygulamaları, öğrenilen bilginin pratiğe aktarılmasına katkı sağladığı için öğretmen adaylarına uygulanmasının yanı sıra diğer meslek adaylarının eğitiminde de oldukça önemli bir yere sahiptir (Güven ve ark., 2016). Daha önce bahsedildiği üzere insanlarla ilişki kurmanın ön plana çıktığı danışma sürecinin başarılı olabilmesi için psikolojik danışmanların belli başlı yetkinliklere yani bazı mikro becerilere sahip olması gerekmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik mesleki eğitiminin de eğitim fakültesi çatısı altında verilmesi, mikro öğretim tekniğinden faydalanarak mikro danışmanlık becerileri kazanmalarına olanak tanıdığından psikolojik danışman adayları için de oldukça önem arz etmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalar da mikro öğretimin amacına ulaştığını kanıtlar niteliktedir. Buna göre psikolojik danışmanın en önemli becerilerinden birisi olan iletişim faktörüne yönelik olarak mikro öğretimin konuşma becerilerini geliştirir nitelikte olduğu (Bulut, 2015; Bulut ve ark., 2016; Kuru, 2017; Uzunyol, 2019); aynı zamanda mikro öğretimin özgüven üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu (Bilen, 2014; Tok, 2016) görülmektedir. Tok (2016) ise öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmasında özgüvenin yanı sıra mikro öğretimin teori ve pratik arasında bağ kurularak becerileri geliştirdiği, bireylere kendini değerlendirme ve hatalarını düzenleme imkânı sunduğu, deneyimler yoluyla heyecan kontrolü sağlayan daha faal ve keyifli bir öğretim tekniği olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu kaynaklara göre mikro öğretimin mesleği icra etme boyutunda bireylerin yeterlik inancı kazanması üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. Ancak Çoban (2015)'a göre mikro öğretimin amacına ulaşması, yeterli teknoloji kullanımıyla (kamera, mikrofon, bilgisayar, projeksiyon, vb.) ve eğitimcilerin de teknolojiye uygunluğuyla mümkündür. Bu da mikro öğretimin en önemli gereksinimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Psikolojik Danışmanlık Yardım Becerileri (Mikro Beceriler)

Profesyonel hazırlık programları teori ve beceri olmak üzere iki temele göre yapılandırılır. İyi bir teorik temele sahip olan danışman adaylarının bir sonraki önemli konusu danışma becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Saputro ve Wandig (2022) çalışmalarında, mikro danışmanlık becerilerinin rehberlik ve danışma sürecinde danışmanlar tarafından uygulanması gereken çok önemli beceriler olduğunu vurgulamışlardır. Buna göre mikro beceriler, danışman eğitiminin olmazsa olmaz parçaları olarak nitelendirilebilir.

Literatüre bakıldığında danışma becerileri ile ilgili farklı tanımlar olduğu görülmektedir. Bu tanımlar arasında psikolojik danışma becerilerinin önemine vurgu yapan Egan (1997), danışmanı danışman olarak nitelendirebilmenin bu becerilere bağlı olduğunu ve bu becerilere sahip olmayan danışman adaylarının becerikli sayılamayacağını belirtmiştir. Bir başka tanımda ise bu beceriler “yardım becerileri” adı altında incelenmiştir. Buna göre danışanla terapötik ilişki kurmayı sağlayan, hayatlarına dokunabilme noktasında danışmanın kullandığı tüm sözel ve sözel olmayan beceriler yardım becerileri olarak tanımlanmıştır (Hill ve O'Brien, 1999).

Ivey ve Ivey (2003) ise oturum sürecinde danışanla iletişim ve etkileşim kontaktı sırasında psikolojik danışman için yardımcı unsur niteliği taşıyan her bir beceri için “mikro beceri” ifadesini kullanmıştır. Bu tanımlara göre çalışmamızda da mikro beceri olarak ele aldığımız psikolojik danışma becerilerinin en önemli işlevinin danışanla iletişim kurmayı sağlamak olduğu (Meydan, 2014); danışmanlığın, danışman ve danışan arasında özel bir ilişki içermesi (Saputro ve Wangid, 2022) sebebiyle etkili bir psikolojik danışma eğitimi sürecinde bu becerilerin danışmanlara kazandırılması gerektiğinin önemi (Aladağ, 2013) göze çarpmaktadır.

Whiston ve Coker (2000)'a göre psikolojik danışma becerileri, danışman adaylar açısından danışma sürecinin nasıl yürütüleceğine dair bir rehber niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla konu hakkında yapılan çalışmalar da mikro becerilerin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Yapılan bir araştırmaya göre ileri seviye danışma becerileri, oturumlarda danışanla ilişki geliştirme (Rutter ve ark., 2008; Volungis ve Goodman, 2017) ve danışanların danışmaya daha uyumlu olmalarına katkı sağlamaktadır (Volungis ve Goodman, 2017). Zaduqisti ve arkadaşları (2019) ise yaptıkları çalışmada danışmanların beceri eğitimi sonucu; mesleki etik kurallarını göz önünde bulundurma, samimiyet ve empati, danışmaya isteklilik ve kişisel farklılar konusunda daha etkin (Balci, 1996) ve yetkin bir şekilde kendilerini geliştirdiklerini ortaya koymaktadır.

Mikro Becerilerin Sınıflandırılması

Alan yazın incelendiğinde psikolojik danışma becerilerinin farklı çalışmalarda aşamalı bir şekilde sınıflandırıldığı görülmektedir. Egan (1997) üç aşamalı bir sınıflama yaparak aynı zamanda danışma sürecinin aşamalarına da vurgu yapmıştır. Buna göre birinci aşama olan “Danışanların Değişim Gerektiren Temel Sorunlarını Netleştirmelerine Yardımcı Olma” aşamasında danışmanın basit düzeyde empati, saygı ve samimiyet, dürüstlük becerilerini kullanması; ikinci aşama yani “Danışanların İhtiyaç ve Arzularını Anlama ve Yardımcı Olma” aşamasında danışmanın ileri seviye empati, kendini açma, yüzleştirme ve şimdi ve buradalık becerilerini kullanması; üçüncü ve son aşama olan “Danışanların Hedeflerine Ulaşmasını Sağlayan Stratejik Yöntemler Bulmalarına Yardımcı Olma” aşamasında ise birinci ve ikinci aşamadaki bütün becerilerin yanı sıra danışmanların eylem planı geliştirme ve destek sağlama becerilerini kullanması gerektiği belirtilmiştir. Hill ve O'Brien (1999) da becerileri üç aşamalı olarak; 1. Keşfetme (dikkat, duygu ve içerik yansıtma, soru sorma vb.), 2. İçgörü Kazandırma (kendini açma, yüzleştirme yapma, yorumlama vb.), 3. Eylem becerileri (yönlendirme, bilgi sunma, izleme vb.) şeklinde sınıflandırmışlardır.

Carkhuff (2000) da yine becerileri üç aşamalı bir sınıflama yaparak açıklamıştır. Buna göre beceriler; tepki verme, kişiselleştirme ve adım atma becerileri olarak sıralanmaktadır. Ivey ve Ivey (2003) ise becerileri iki

grupta ele almıştır. İlk aşama “Danışan Öyküsü Alma” becerileri gerektirirken ikinci aşama “Danışanın Yeni Öyküler Oluşturmasını Sağlama” yönünden birtakım beceriler gerektirmektedir. Bu aşamalarda becerilerin basitten karmaşığa doğru bir yol izlediği görülmektedir. Daha önceki çalışmalarda (Carkhuff, 2000; Egan, 1997; Hill ve O’Brien, 1999) da belirtildiği üzere bu çalışmada (Ivey ve Ivey, 2003) da dikkat verme becerisinden başlamak kaydıyla soru sorma, yansıtma, kendini açma, yüzleştirme vb. şeklinde ilerleyerek psikolojik danışma sürecinin hangi aşamada olduğuna bağlı olarak beceri düzeyinin daha ileriye taşınması kaydıyla hiyerarşik bir sistemde beceri sınıflandırması yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bu sınıflamaların dışında psikolojik danışma becerilerinin temel ve basit seviyeden başlayarak daha ileri ve karmaşık bir seviyeye doğru sıralandığı, “temel beceriler” ve “ileri beceriler” olmak üzere iki boyutta da ele alınabildiği görülmektedir (Aladağ, 2013). Burada “temel beceriler” basit düzeyde dikkat, soru sorma, konuşmaya teşvik etme, içerik ve duygu yansıtması yapma, özetleme vb. gibi süreç becerilerini kapsarken; “ileri beceriler” ise içgörü oluşturma, danışanı harekete geçirme, yorum yapma, yönlendirme vb. daha profesyonel becerileri kapsamaktadır (Bradley ve Fiorini, 1999; Ivey ve Ivey, 2003; Longborg ve ark., 1991).

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARA BECERİ EĞİTİMİNİN VERİLMESİ

Rogers (1957), psikolojik danışman eğitiminin genellikle rastgele bir şekilde gerçekleştirildiğini öne sürmüştü ve bunun üzerine ilk kez aynalı oda sistemini kullanarak ve danışma oturumlarını ses kaydına alarak psikolojik danışma sürecini aydınlığa kavuşturup gözlemlenebilen, öğretilen bir düzene sokmuştur (Baker ve ark., 1990). Başka bir deyişle oturumlar oldukça mahrem bir süreçti ve danışan ile danışman bu süreçte yalnızdı. Bu durum danışmaya katkıda bulunacak bir dış gözün yani bir süpervizör yardımının en büyük engelleyicisi olmuştu. Bu sebeple danışman becerileri, yalnızca teorik olarak ya da süpervizyon niteliğinde bir vaka konferansı aracılığıyla psikoterapi simülasyonlarında öğretilmekteydi (Matarazzo ve Patterson, 1987; akt. Baker ve ark., 1990).

Literatür incelediğinde teoriye dayalı bu öğretim stiline “Geleneksel Beceri Eğitimi (GBE)” olarak nitelendirildiği görülmektedir. Buna göre GBE, psikolojik danışmaya yönelik becerilerin anlatım tekniği kullanılarak sözlü bir şekilde sunulması; bunun yanında rol alma, alıştırma ve etkinliklerin yapıldığı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Hayes ve ark., 2003). Başka bir ifadeyle GBE için öğretmenin daha etkin, öğrenenin ise daha edilgen rol oynadığı bir yöntem denilebilmektedir.

Rogers’ın öne sürdüğü video ve ses kaydı alma fikri geleneksel eğitimin modern teknoloji ile entegre edilmesini sağlamış ve eğitim sisteminde bir yenilik gerektirmiştir. Bunu takiben 1960’lı yıllardan itibaren psikolojik danışma beceri eğitimine yönelik araştırmalar yapılmaya başlanmış ve bununla ilgili pek çok sistemli eğitim programları ortaya konmuştur (Yaka, 2013). Bu programlar sayesinde eğitimcilerin birincil amacının en etkili beceri eğitimi yöntemlerini bulmak ve bunları sınavarak eğitim sürecini daha kaliteli bir hale ulaştırmak olduğu görülmüştür (Aladağ, 2013). İlgili alan yazına göre özellikle 1960-1970 yılları arasında beceri eğitimi programlarının geliştirilmesi açısından oldukça faal bir dönem olduğu anlaşılmıştır.

Yardım becerilerinin öğretilen bir hale getirilmesi, danışman adaylarının başkalarına yardımcı olma konusunda eğitilebilmelerine ve kendi gelişimlerini ilerletebilmelerine imkân tanımıştır (İkiz ve Karaca, 2011). Dolayısıyla söz konusu olan 1960-1970 yılları arasında uygulamaya konan bazı eğitim programları yaygın olarak kullanılmış, aynı zamanda diğer programlar için de rol-model olmuştur (Daniels, 1994; Hill ve Lent, 2006). Bu programlar arasında en önemlileri Kagan ve arkadaşları (1965; akt. Hill ve Corbett, 1993) tarafından geliştirilen “Kişiler Arası Süreci Hatırlama”, Ivey ve arkadaşlarının (1968) geliştirdiği “Mikro Beceri Eğitimi” ve Carkhuff (1969; akt. Hill ve Corbett, 1993) tarafından ortaya konulan “İnsan Kaynağını Geliştirme” yaklaşımlarıdır. Programların danışman eğitimi üzerine etkisine yönelik yapılan çalışmalarda sözü edilen üç eğitim yaklaşımının da danışmanlara yardım becerileri kazandırması açısından etkili olduğu anlaşılmıştır (Baker ve ark., 1990; Brown ve Lent 2008).

Kişiler Arası Süreci Hatırlama (KASH)

“Kişiler Arası Süreci Hatırlama (KASH)” tekniği, psikolojik danışmanların danışma sürecinde kullanmış oldukları iletişim becerilerinin kendilerinde doğuştan var olduğu ancak performans endişesi duymaları sebebiyle bu becerilerine ket vurdukları temeline dayanmaktadır (Denizli, 2009). Bu yaklaşıma göre danışmanlar oturum sırasında görüşmeyi video kaydına almaktadır. Bir süpervizör eşliğinde izlenen videolarda danışmandan danışanla etkileşim sırasında ortaya çıkan temel duygu ve düşüncelerini tanımlaması istenir. KASH tekniği, danışmanları video kaydını izlerken öz-eleştiri ve yüzleştirme yapmaktan çok oturum sırasında aklından geçenler, düşünceleri ve duyguları üzerine yoğunlaştırmaktadır. Dolayısıyla danışmanlar bu eğitim yaklaşımıyla insan etkileşimleri sırasında kendi iç süreçlerine karşı daha duyarlı ve açık hale gelmektedirler (Larsen ve ark., 2008).

İnsan Kaynağını Geliştirme (İKG)

Carkhuff (1969; akt. Hill ve Corbett, 1993)'a ait "İnsan Kaynağını Geliştirme (İKG)" programına göre danışmanlar dikkat verme, duygu ve içerik yansıtma, yüzleştirme yapma, saygı duyma, şeffaflık, yorumlama, somut olma, açıklık ve yönlendirme becerilerini kazanmak durumundadır (Denizli, 2009). Araştırmalar, iyi kişilerarası becerilerin, yardım ilişkisinin etkili olabilmesi için bir ön koşul olduğunu göstermiştir (Lloyd ve Maas, 1993). Carkhuff (2021)'a göre yardım sürecinin etkili olmasını sağlayan iki temel faktör vardır. Bunlar tepki verme ve başlatmadır. Empati, duyarlılık, samimiyet, somutluk ve özgünlük durumları danışanın kendini keşfetmesi ve içgörü kazanmasına yardımcı olan tepki verme becerisini açıklarken; başlatma becerisi de problemin çözümüne yönelik olarak danışanı harekete geçirme faktörüdür. Bunun yanı sıra Carkhuff (2021); kişiselleştirme, ilgi ve özen gösterme gibi temel yardım etme becerilerinin öneminden de bahsederek öncelikle kişilerarası ilişkilere vurgu yapmıştır.

İKG modeline göre eğitim ilk olarak "ilgi ve özen gösterme" becerilerinin kazanımıyla başlamaktadır. Daha sonra içeriğe, duyguya ve anlama tepki verme şeklinde üç beceriyi barındıran "teпки verme" aşaması yer almaktadır. "Kişiselleştirme" evresinde anlamı, problemi ve hedefi kişiselleştirme becerileri; son olarak "harekete geçme" aşamasında ise hedeflerin belirlenmesi, değişime yönelik program geliştirme, değişimi gerçekleştirecek eylemler için hazırlık yapma ve eylemleri değerlendirme ve izleme becerileri danışman adaylara kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra İKG'nin etkisi üzerine yaptıkları incelemede Baker ve arkadaşları (1990), psikolojik danışma becerilerinin aday danışmanlara kazandırılma sürecinde modelin orta düzeyde etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Mikro Beceri Eğitim Modeli

Ivey ve arkadaşları (1968) tarafından geliştirilen "Mikro Beceri Modeli" ise üzerinde en fazla çalışılan ve incelenen eğitim programıdır (Daniels, 1994). Bu model beceri eğitimi sürecinde danışmana/danışman adayına rol-model olma, deneme-yanılma, teknolojik araç gereçlerin kullanımı ve sürece yönelik geribildirimde bulunma faktörlerini temel alan bir yaklaşımdır (Denizli, 2009). Bu model, "Danışmanların kompleks davranışlarının danışman tarafından anlamlandırılabilmesine yardımcı olacak beceriler mikro düzeye indirgenerek öğretilirse, ancak o zaman danışmanlar becerileri özümseyerek uygulayabilir" temeline dayanmaktadır. Modelin dikkat çeken özelliklerinden en önemlisi ise parçalara ayrılan becerilerin her birinin tek tek yani bir seferde yalnızca bir becerinin öğretilmesidir.

Mikro Beceri Eğitimi; dikkat, yüzleştirme, şimdi ve burada olma, açık olma, yansıtma, yüzleştirme, saydamlık, samimiyet, empati vb. gibi psikolojik danışmanların kullanması gereken tüm mikro becerileri kapsamaktadır. Bu becerilerin öğretilmesi aşamasında ise pek çok eğitim yöntemini bünyesinde barındırmaktadır. Buna göre anlatma, okuma yapma, görsel, ses veya video aracılığıyla rol-model sunulması, örnek uygulamalar yapılması, ses ya da video kayıt yöntemiyle geri bildirimde bulunulması yöntemlerini bir arada kullanan bir eğitim yaklaşımıdır.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Uzun yıllar boyu süregelen bir tarihi geçmişi bulursa da hızla gelişen ve değişen toplumsal süreçlere ayak uydurmanın beraberinde getirdiği bazı ruhsal problemler, günümüzde psikolojik danışma ve ilgili yardım süreçlerine gösterilen ilgiyi artırmıştır. Bununla beraber ön plana çıkan bir konu ise psikolojik danışman eğitimi olmuştur. Her meslek gibi psikolojik danışmanlığın da kendine özgü bilgi ve beceriler gerektirdiği ortaya konmuştur. Özellikle Birey Merkezli Terapi yaklaşımının kurucusu Amerikan psikolog Carl Rogers'ın alana katkılarıyla günümüz psikolojik danışma ilke ve tekniklerinin temeli atılmıştır. Buradan hareketle Rogers danışmanların terapi sürecinde etkili ve faydalı olabilmeleri için öne sürdüğü üç temel danışma becerisini (empati, saygı, içtenlik) geliştirmeleri ve tecrübelerini becerileriyle birleştirmeleri gerektiğini (Tan, 1992) vurgulamıştır.

Öncelikle geleneksel eğitim modeliyle-GBE ile- verilmeye başlanan psikolojik danışmanlık eğitimi Rogers'la beraber yeni bir boyut kazanmış ve gelişen teknolojiyi de kullanarak modern bir boyut kazanmıştır. Bu kapsamda daha sonradan izlemek ve dinlemek amacıyla video ve ses kaydı alınmaya başlanmış ve danışman adaylara eğitimcilerin/süpervizörlerin geribildirimde bulunması danışma sürecini görünür ve incelenbilir kılmıştır. Bu sayede danışman adaylar iyi oldukları noktaları, eksik ya da hatalı yönlerini net bir biçimde görme, tanıma ve telafi etme fırsatı bulmuştur. Beceri eğitimine yönelik yapılan bir araştırmada görüntüye dayalı olarak yürütülen eğitim modelinin en etkili eğitim ve geribildirim araçlarından biri olduğu ortaya çıkmıştır (Freeman ve McHenry,1996). Ancak Yaka (2013) ise yaptığı çalışmada mikro beceri eğitiminin dikkatini verme, asgari düzeyde teşvik, soru sorma, içerik ve duygu yansıtma becerilerinin kazanımı açısından geleneksel yöntemle aynı oranda etkili olduğunu söylemiştir. Bunun sebebini ise, psikolojik danışmanların

uygulama sonrası görüntü ve ses kayıtlarına yönelik geribildirim alma sürelerinin kısıtlı olmasına bağlamıştır. Buradan hareketle öğrenilen becerinin kalıcılığının uygulama ve geribildirim miktarıyla orantılı olduğu söylenebilir.

Saputro ve Wandig (2022) yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanların ustalaşmaları gereken şeyin mikro beceriler olduğu konusunda hemfikir olduğunu ve danışmanlarının bu becerileri uygulamalarının çok önemli olduğunu vurgulamışlardır. Böylece danışanın da danışma seansındaki uyum sürecinin maksimum düzeyde gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır. Aladağ ve arkadaşları (2014) da beceri eğitimine ilişkin olarak psikolojik danışman adaylarının görüşlerini almıştır. Bu doğrultuda adaylar; beceri eğitiminin ve teknolojik öğretim yöntemleri kullanmanın etkili olduğunu, böylece mesleki özyeterlik düzeylerinin arttığını ve mesleki kimlik kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmayı destekler nitelikte olan bir diğer çalışmada ise psikolojik danışman adaylarının temel düzey becerilerini etkili kullanmalarının aldıkları eğitim ile doğru orantılı olduğu söylenmiştir (Emül ve Öz Soysal, 2021).

Psikolojik danışmanın en temel faktörlerinden birisi olan empati kurma üzerine yapılan bir çalışmada İkiz (2006), danışman beceri eğitiminin empati becerisi ve kullanımı üzerinde olumlu bir yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Konu hakkında Hill ve Lent (2006), beceri eğitimi programlarının etkili olmasının en önemli sebebinin birden çok öğretim yönteminin bir arada kullanılması olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Meydan (2014), bu öğretim yöntemlerinin beceri kazanmada etkili bir rolü olsa da tek başına yeterli olmadığını söylemiştir. Buna göre psikolojik danışma sürecinin en önemli öğelerinden birisinin süpervizyon olduğu vurgulanmıştır. Bu noktada danışanların geribildirim almalarına en etkili aracılık eden gelişimsel yöntemin süpervizyon süreci olduğu söylenebilir.

Ülkemizde psikolojik danışman beceri eğitimi üzerine yapılan çalışmalar sınırlı olsa da mevcut çalışmalar olduğu görülmüştür. Buna göre Meydan (2014) Türkiye’de danışman beceri eğitim programlarının (İKG, KASH, vb.) mevcut sistemde işlemediğini belirtmiştir. Aladağ (2013) da beceri eğitimi üzerine yaptığı incelemede ülkemizde psikolojik danışma eğitimi verilen lisans düzeyindeki eğitim sürecinde beceri kazanımına ilişkin olarak yalnızca bir dersin mevcut olduğunu ve bunun da “Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri” adlı üç kredilik bir ders olduğunu söylemiştir. Dersin işleniş tarzının ise bilgiye dayalı bir teorik süreç olduğunun altı çizilmiştir. Bu doğrultuda Yaka (2013)’ya göre Türkiye’de danışman beceri eğitimi genellikle GBE yaklaşımı ele alınarak verilmektedir. Yani ülkemizdeki eğitim modelinin daha çok didaktik bir süreçten ibaret olduğunu söylemek mümkündür.

Yine Aladağ (2013), yurtdışında basitten karmaşığa giden beceri eğitimi sürecinin aksine ülkemizde psikolojik danışma becerileri eğitiminde terapötik koşullara ve temel düzey becerilere önem verildiğini belirtmiştir. Ek olarak eğitim sürecinde uygulamaya yönelik “Kurum Deneyimi” ve “Bireyle Psikolojik Danışma” derslerinin de yalnızca birer dönem olarak verilmesi, kullanılan yardımcı kitapların genellikle çeviri eserler olması beceriye yönelik ve kültüre özgü eğitimi sınırlandırarak danışmanların teoriyi pratiğe dökmelerini zorlaştırmıştır. Boyacı (2018) da konu hakkında ülkemizdeki psikolojik danışmanların uygulamada zayıf ve yetersiz kaldığını, dolayısıyla eğitim sürecinin uygulama yönünden sınırlı olduğunu ve uygulamalar esnasında etkili süpervizyon desteği sağlanmasının önemine ilişkin vurgu yapmıştır.

Bu çalışmalardan hareketle Carkhuff (2021)’un da bir sanat olarak tanımladığı psikolojik danışmanlık yardım sürecinin insan hayatlarına etkisi oldukça kritik bir rol oynamaktadır. Böylesine can alıcı bir konunun literatürde daha fazla yer bulması önem arz etmektedir. Daha önce bahsedildiği üzere ülkemizde ve genel olarak danışma beceri eğitimi, beceri eğitimi süreci, uygulama süreçleri ve eğitimin etkilerine yönelik araştırmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda psikolojik danışman eğitiminde deneysel çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir (Boyacı, 2018; Yaka, 2013).

Literatür incelendiğinde danışmanların becerileri özümsemesinin ve uygulama yapmalarının gerekliliği gözler önüne serilmiştir. Buna göre eğitimcilerin psikolojik danışma beceri eğitimi programlarının mevcut durumlarını gözden geçirerek uygulama ağırlıklı bir süreç olarak şekillendirmeleri tavsiye edilmektedir. Model sunma, örnek vaka incelemeleri, video ve ses kaydı, danışma uygulaması yaptırma gibi yöntemleri daha sık kullanarak danışman adayların becerileri pekiştirmesi sağlanabilir. Özellikle yapılan uygulamaların mutlaka bir süpervizör eşliğinde birebir geribildirim yoluyla değerlendirmeye sunulması da adaylarda istendik davranışlar oluşturma yolunda önemli katkılar sunacaktır. Süpervizör kontrolünün okullarda yalnızca bir dönemle sınırlı kalmaması, eğitim sonrası süreçte de devam etmesinin, danışmanların sürece ilişkin kaygılarını hafifleteceği ve yeterlik inancı kazanmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada psikolojik danışmanlıkta kullanılan becerilerin, beceri eğitimi programlarının önemi ve nitelikleri hakkında literatür incelenmiş ve elde edilen verilere yönelik bir derleme yapılmıştır. Çalışmada ele aldığımız psikolojik danışmanlık beceri eğitimi hakkında genel ve güncel süreçte literatürde

yeteri kadar incelemenin olmadığı görülmüştür. Psikolojik danışman beceri kazanımına yönelik olarak girdi ve çıktılarının değerlendirilmesi; eğitimcilerin ve uygulayıcı danışman adayların görüşlerinin alınarak danışman eğitimi niteliğinin belirlenmesi ve geliştirilmesi; buna bağlı olarak eğitim programlarının içerik, uygulama ve zaman açısından revize edilmesi ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu ihtiyaçların giderilmesi halinde danışma becerilerini etkili şekilde kullanabilen nitelikli psikolojik danışmanlar yetişeceği ve bu sayede danışanlarda değişim yaratabilme gücüne sahip kaliteli danışma süreçlerinin ortaya çıkacağı ön görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, S. A. (2006). Does CACREP accreditation make a difference? A look at NCE results and answers. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory and Research*, 34(1-2), 60-76. <https://doi.org/10.1080/15566382.2006.12033824>
- Aladağ, M. (2013). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarında psikolojik danışma uygulaması öncesinde psikolojik danışma becerileri eğitimi: betimsel bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 55-79.
- Aladağ, M., Koç, İ. ve Yaka, B. (2014). Psikolojik danışma becerileri eğitimine ilişkin psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 859-886. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.3.1958>
- Allen, D. W. (1980). Microteaching: a personal review. *British Journal of Teacher Education*, 6(2), 147-151. <https://doi.org/10.1080/0260747800060206>
- Allen, D. ve Ryan K. (1969). *Microteaching*. Addison-Wesley.
- Allen, D. W., Cooper, J. M. ve Poliakoff, L. (1972). *Microteaching* (17. bs.). US Department of Health, Education, and Welfare, Office of Education, National Center for Educational Communication.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim* (6. bs.). Pegem Akademi.
- Baker, S. B., Daniels, T. G. ve Greeley, A. T. (1990). Systematic training of graduate-level counselors: Narrative and meta-analytical reviews of three major programs. *The Counseling Psychologist*, 18(3), 355-421. <https://doi.org/10.1177/0011000090183001>
- Balcı, S. (1996). *Danışma becerileri eğitiminin üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeyine etkisi* [Doktora tezi]. 19 Mayıs Üniversitesi.
- Bektaş, Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 43-59.
- Bilen, K. (2014). Mikro öğretim tekniği ile öğretmen adaylarının öğretim davranışlarına ilişkin algularının belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 181-203.
- Bilen, K. (2015). Effect of micro teaching technique on teacher candidates' beliefs regarding mathematics teaching. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 609-616. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.590>
- Boyacı, M. (2018). Türkiye’de psikolojik danışman eğitimi ve karşılaşılan sorunlar: Güncel bir durum değerlendirmesi. *ERPA 2018*, 1(1), 335-340.
- Bradley, C. ve Fiorini, J. (1999). Evaluation of counseling practicum: National study of programs accredited by CACREP. *Counselor Education and Supervision*, 39(2), 110-119. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.1999.tb01222.x>
- Brown, S. D. ve Lent, R. W. (2008). Handbook of counseling psychology. N. Ladany ve A. G. Inman (Ed.), *Developments in counseling skills training and supervision içinde*, (ss. 338-354). John Wiley and Sons, Inc
- Bulut, K. (2015). *Mikro öğretim tekniğinin Türkçe öğretmen adaylarının konuşma beceri ve kaygularına etkisi* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Bulut, K., Açık, F. ve Çiftçi, Ö. (2016). Mikro öğretim tekniğinin Türkçe öğretmen adaylarının konuşma becerilerine etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 134- 150.
- Carkhuff, R. R. (2000). *The Art of Helping in The 21st Century* (8. bs.). Human Resource Development Press Inc.
- Carkhuff, R. R. (2021). *21. Yüzyılda yardım etme sanatı*. (R. Karaca ve F. E. İkiz, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal eserin basım tarihi 2000, 8. bs.).
- Cormier, S., s Hackney, H. (2008). *Counseling Strategies And Interventions* (7. bs.). Pearson Education Inc.

- Çekici, F. (2019). The relationships between the big five personality traits and attitudes towards seeking professional psychological help in mental health counselor candidates: Mediating effect of cognitive flexibility. *Educational Research and Reviews*, 14(14), 501-511. <https://doi.org/10.5897/ERR2019.3706>
- Çoban, A. (2015). Öğretmen eğitiminde mikro-öğretim ve farklı yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 219-231. <https://doi.org/10.17755/esosder.43863>
- Daniels, T. (1994). Assessing counsellor training programs. *Guidance and Counseling*, 9(3), 4-7.
- Denizli, S. (2009). Psikolojik danışma süreç ve sonuç araştırmaları kapsamında psikolojik danışma becerileri üzerine bir tarama. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(1), 1-21.
- Egan, G. (1997). *Psikolojik Danışmaya Giriş: Kişilerarası ilişkiler kurmada ve kişisel yardım hizmetini vermede sistematik bir model*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Emül, B. ve Öz Soysal F. S. (2021). Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerileri ve özyeterliliklerine ilişkin görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 500-514. <https://doi.org/10.51460/baebd.934119>
- Farris, R. A. (1991). Micro-peer teaching: organization and benefits. *Education*, 111(4), 559-562.
- Freeman, B. ve McHenry S. (1996). Clinical supervision of counselors-in-training: A nationwide survey of ideal delivery, goals, and theoretical influences. *Counselor Education and Supervision*, 36(2), 144-158. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.1996.tb00382.x>
- Gladding, S. T. (2000). *Counseling; A Comprehensive Profession* (8. bs.). Prentice Hall.
- Güven, S., Kahveci, Ö., Öztürk, Y. ve Akın, Ö. (2016). Türkiye’de mikro öğretim uygulamalarıyla ilgili yapılan çalışmaların içerik analizi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 2(1), 19-34.
- Hackney, H., ve Cormier, S. (2008). Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı (T. Ergene, S. Aydemir, Çev.). Mentis Yayıncılık (Orijinal eserin basım tarihi 2005)
- Hackney, H., ve Cormier, S. (2009). *The Professional Counselor: A Process Guide to Helping* (6. bs.). Pearson Education USA.
- Hayes, B. G., Taub, G. E., Robinson, E.H., III ve Sivo, S. A. (2003). An empirical investigation of the efficacy of multimedia instruction in counseling skill development. *Counselor Education and Supervision*, 42(3), 177-188. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2003.tb01810.x>
- Higgins, A. ve Nicholl, H. (2003). The experiences of lecturers and student in the use of microteaching as a teaching strategy. *Nurse Education in Practice*, 3(4), 220-223. [https://doi.org/10.1016/S1471-5953\(02\)00106-3](https://doi.org/10.1016/S1471-5953(02)00106-3)
- Hill, C. E. ve Corbett, M. M. (1993). A perspective on the history of process and outcome research in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 40(1), 3-24.
- Hill, C. E. ve Lent, R. W. (2006). A narrative and meta-analytic review of helping skills training: Time to revive a dormant area of inquiry. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 43(2), 154-172. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.43.2.154>
- Hill, C. E., ve O’Brien K. M. (1999). *Helping Skills: Facilitating Exploration, Insight and Action*. American Psychological Association.
- Ivey, A. E. ve Ivey, M. B. (2003). *Intentional Interviewing and Counseling: Facilitating Client Development in A Multicultural Society*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Ivey, A., Normington, C. J., Miller, C. D., Morrill, W. H. ve Haase, R. F. (1968). Microcounseling and attending behavior: An approach to prepracticum counselor training. *Journal of Counseling Psychology*, 15(1), 1-12. <https://doi.org/10.1037/h0026129>
- İkiz, F. E. (2006). *Danışma becerileri eğitiminin danışmanların empatik eğilim, empatik beceri ve tükenmişlik düzeyleri üzerindeki etkisi* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- İkiz, E. ve Karaca, R. (2011). Danışma becerileri eğitiminin psikolojik danışmanların empatik becerisine etkisi. *Education Sciences*, 6(2), 1585-1595.
- Kuru, O. (2017). Mikro öğretim tekniğinin akıcı konuşma becerisine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3),792-810.
- Küçükahmet, L. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Alkım Yayınları.

- Larsen, D., Flesaker, K. ve Stege, R. (2008). Qualitative interviewing using interpersonal process recall: investigating internal experiences during professional-client conversations. *International Journal of Qualitative Methods*, 7(1), 18-37. <https://doi.org/10.1177/160940690800700102>
- Lloyd, C. ve Maas, F. (1993). The helping relationship: the application of Carkhuff's model. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 60(2), 83-89. <https://doi.org/10.1177/000841749306000205>
- Longborg, S., Daniels, J. A., Hammond, S. G., Houghton-Wenger, B. ve Brace, J. (1991). Counselor and client verbal response mode changes during initial counseling sessions. *Journal of Counseling Psychology*, 38(4), 394-400. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.4.394>
- Meydan, B. (2014). Psikolojik danışman adaylarına psikolojik danışma becerilerinin kazandırılması: karşılaştırmalı bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 110-123.
- Orlich, D. C., Harder, J. R., Callahan, C. C., Kauchak, D. P., Pendergrass, R. A., Keogh, A. J. ve Gibson, H. (1990). *Teaching Strategies* (3. bs.). Heat and Company.
- Otsupius, I. A. (2014). Micro-teaching: A technique for effective teaching. *African Research Review*, 8(4), 183-197. <http://dx.doi.org/10.4314/afrrrev.v8i4.15>
- Öncü, H. (2015). Psikolojik danışma müdahalesi olarak bireysel psikolojik danışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 389-407.
- Özoğlu, S. Ç. (1982). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Quinn, F. M. (2005). Principles and practice of nurse education. *Nurse Education Today*, 25(8), 680-681.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103. <https://doi.org/10.1037/h0045357>
- Rutter, P. A., Estrada, D., Ferguson, L. K. ve Diggs, G. A. (2008). Sexual orientation and counselor competency: The impact of training on enhancing awareness, knowledge and skills. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 2(2), 109-125. <https://doi.org/10.1080/15538600802125472>
- Saputro, H. ve Wangid, M.N. (2022). Micro-counseling skills mastery of guidance counselors at junior high schools. *European Journal of Education Studies*, 9(5), 186-193. <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v9i5.4284>
- Şahin, İ., Togay, A. ve Atıcı, M. (2019). Psikolojik danışman adaylarının terapötik beceri ve koşullara ilişkin algıları. *Journal of Human Sciences*, 16(1), 56-72. <https://doi.org/10.14687/jhs.v16i1.5347>
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Yardım İlişkileri, Danışma ve Psikoterapi*. MEB Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi.
- Tok, Ş. (2016). Mikro öğretim yönteminin öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarına ve mesleğe yönelik tutumlarına etkisi. *Milli Eğitim*, 45(212), 5-25.
- Uzunyol, C. (2019). *Mikro öğretim tekniğinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin konuşma beceri ve kaygılarına etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Volungis, A. M. ve Goodman, K. (2017). School violence prevention: Teachers establishing relationships with students using counseling strategies. *Sage Open*, 7(1), 1-11. <https://doi.org/10.1177/2158244017700460>
- Whiston, S. C. ve Coker, J. K. (2000). Reconstructing clinical training: Implications from research. *Counselor Education and Supervision*, 39(4), 228-253. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2000.tb01235.x>
- Wragg, E. C. (1998). *An Introduction to Classroom Observation*. Routledge.
- Yaka, B. (2013). Mikro Beceri Eğitimi Programı'nın psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(2), 1-24.
- Yavuz, E. (2021). *Mikro öğretim yönteminin iki dilli yedinci sınıf öğrencilerin yazma becerilerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Zaduqisti, E., Rozak, P., Dyatmika, T. ve Bakhri, S. (2019). Counseling skills training for service officers of women's empowerment and child protection consultation institute (LKP3A) in Pekalongan Regency. *Islamic Studies Journal for Social Transformation*, 3(2), 146-163. <https://doi.org/10.28918/isjoust.v3i2.2250>